

MINISTERIE VAN DEFENSIE
Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/0990	22 maart 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 21/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

Commodore

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/0990
d.d. 22 maart 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlands Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v.

AMAD

Intern:

HMID

HSV

HMA

HPEA

MA-D

Archief

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

21/93

(Afgesloten 221600 MRT 1993)

Kroatië

De Kroatische minister van Buitenlandse Zaken Susak heeft in VN-kader gewaarschuwd dat Kroatië niet zal instemmen met een verlenging van het UNPROFOR-mandaat na 31 maart a.s., tenzij de VN-vredesmacht grotere bevoegdheden krijgt bij de uitvoering van het oorspronkelijke VN-vredesplan. Met name eiste Susak dat UNPROFOR actiever gaat werken aan herstel van het Kroatische gezag over de UNPA's. Hiermee onderstreept Susak nogmaals dat Kroatië ontevreden is met hetgeen UNPROFOR tot nu toe heeft bereikt bij de uitvoering van het mandaat. Het is echter vrijwel uitgesloten dat UNPROFOR zijn opstelling zal wijzigen, niet in de laatste plaats omdat dit onvermijdelijk tot gewapende confrontaties met de Serviërs zou leiden.

In Belgrado zijn vorige week twee Servische functionarissen uit UNPA-west gearresteerd die, zoals eerder gemeld, betrokken zouden zijn geweest bij het sluiten van overeenkomsten met de Kroatische regering over normalisering van de betrekkingen tussen Zagreb en de Serviërs in UNPA-west. Tegen deze achtergrond heeft de Kroatische regering geprotesteerd bij de VN en erop aangedrongen dat UNPROFOR bescherming biedt aan lokale Servische leiders die bereid zijn tot onderhandelingen met Kroatië. Volgens onbevestigde berichten zou dit zelfs een van de voorwaarden zijn die Kroatië verbindt aan een eventuele verlenging van het mandaat van UNPROFOR.

maakt melding van groeiende spanningen in UNPA-noord. Bij de door de Serviërs beheerste stad Petrinja, ten zuidoosten van Zagreb, heeft een Kroatische eenheid vorige week de "Pink Zone" rond de UNPA betreden. Tegenover hebben Kroatische commandanten aangegeven dat zij hun posities pas zullen opgeven als de Serviërs hun wapens overdragen aan UNPROFOR. In dat kader verwerpen zij ook bezoeken van missieleden aan hun stellingen. De Serviërs hebben daarentegen met offensieve acties gedreigd als de Kroaten zich niet terugtrekken. Concrete Kroatische voorbereidingen voor een militair optreden tegen UNPA-noord zijn overigens nog niet waargenomen. In de omgeving van Petrinja bevinden zich wel belangrijke petrochemische installaties, die vermoedelijk bij nieuwe gevechten een belangrijk Kroatisch oorlogsdoel zouden vormen.

Er blijft onverminderd sprake van schendingen van het embargo tegen "Joegoslavië" vanuit UNPA-oost, die vrijwel volledig wordt gecontroleerd door autonome Servische gevechtsgroepen. Serviërs exploiteren de oliebronnen in dit gebied en transporteren ruwe olie naar raffinaderijen in Pancevo (Vojvodina). Ook zijn er aanwijzingen dat vanuit het aangrenzende deel van Bosnië-Herzegovina handelscontacten via de UNPA worden onderhouden met "Joegoslavië". De UNPROFOR-eenheden in UNPA-oost zijn niet in staat deze praktijken te verhinderen.

Volgens de Hongaarse televisie hebben Kroatisch-Servische media gesteld dat Hongarije Kroatische "terroristen" opleidt voor sabotage-missies in de Krajina. Hiervoor bestaan evenwel geen aanwijzingen. Tegenover EG-personeel hebben Hongaarse autoriteiten opnieuw de vrees uitgesproken op enige wijze bij het conflict betrokken te raken, zeker wanneer Kroatië daadwerkelijk op korte

termijn operaties zou inzetten in het Hongaars-Kroatische grensgebied tegen de UNPA's-west en -oost. Hoewel Hongarije zich formeel neutraal opstelt, vreest de Hongaarse regering dat Servië de medewerking die aan de controle op de naleving van het VN-embargo tegen "Joegoslavië" en het vliegverbod boven Bosnië-Herzegovina wordt verleend, ziet als een anti-Servische politiek. Daarbij speelt ook de Hongaarse bezorgdheid over het lot van de door Servië onderdrukte etnisch-Hongaarse minderheid in de Servische, voormalig autonome provincie Vojvodina, een belangrijke rol.

Bosnië-Herzegovina

In New York zijn eind vorige week de onderhandelingen onder VN/EG-auspiciën over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina hervat. Daarbij is echter naar verluidt nauwelijks vooruitgang geboekt. De -door Moslims gedomineerde- Bosnische regeringsdelegatie heeft de onderhandelingen inmiddels gestaakt uit protest tegen de voortdurende Servische belegering van Moslim-steden, met name Srebrenica in oost-Bosnië. President Izetbegovic, die de Moslim-delegatie leidt, benadrukte echter dat hij bereid is de onderhandelingen te hervatten wanneer de Serviërs hun agressie beëindigen.

Zoals bekend hebben alleen de Bosnische Kroaten ingestemd met alle elementen van het door de internationale onderhandelaars Vance en Owen gepresenteerde vredesplan. De Moslims hebben weliswaar ingestemd met de militaire paragraaf van het plan, die voorziet in een staakt-het-vuren en internationaal toezicht op de (zware) wapens in de republiek, maar zij maken nog steeds voorbehoud bij de in het plan voorziene staatsstructuur en de geografische indeling van de republiek, die haaks staan op de door hen geformuleerde doelen. Vance en Owen oefenen met name op de Moslims grote politieke druk uit om desondanks in te stemmen met het gehele plan. Naar verwachting zal Izetbegovic, ondanks de fundamentele bezwaren tegen het plan, uiteindelijk toch het plan ondertekenen, omdat Vance en Owen hebben laten weten dat zij de Veiligheidsraad zullen adviseren over te gaan tot maatregelen om het vredesplan af te dwingen indien twee van de drie betrokken partijen het plan zouden aanvaarden. Op grond daarvan kan Izetbegovic hopen dat door aanvaarding van het vredesplan een verdergaande buitenlandse militaire betrokkenheid bij het conflict kan worden bewerkstelligd. Het feit dat Izetbegovic niet naar Sarajevo is teruggekeerd en de bereidheid heeft uitgesproken in een later stadium de onderhandelingen te hervatten, lijkt te onderstrepen dat hij nog ruimte ziet voor verdere besprekingen.

De voorstellen van Vance en Owen staan haaks op de doelstellingen van de Bosnische Serviërs. Hun leider, Karadzic, heeft dan ook herhaaldelijk onderstreept dat de plannen van Vance en Owen onaanvaardbaar zijn. Hij heeft echter inmiddels een uitruil van gebieden voorgesteld met de Kroaten en Moslims op basis van de geografische verdeling zoals die in het Vance/Owenplan is voorzien. Dit voorstel zal echter vermoedelijk worden verworpen door de beide andere partijen, omdat de Kroaten feitelijk de gebieden zijn toegewezen die zij opeisen en de Moslims vrezen dat de door Karadzic voorgestelde uitruil kan leiden tot de vorming van aaneengesloten etnische gebieden, die het uiteenvallen van Bosnië-Herzegovina kan bevorderen. Ook Vance en Owen hebben in een eerder stadium al aangegeven dat zij zich verzetten tegen aanpassing van het vredesplan. Vermoedelijk wil Karadzic met zijn aanbod de verantwoordelijkheid voor het voortduren van de impasse in het vredesberaad bij zijn tegenstanders leggen en zijn bereidheid tot verder overleg onderstrepen.

Overigens hebben Vance en Owen na recent bilateraal overleg met Karadzic gemeld de indruk te hebben dat de Bosnisch-Servische leider onder sterke druk staat vanuit Belgrado om met de VN-voorstellen akkoord te gaan. Dit zou erop wijzen dat de recente verzoeken van Vance en Owen om bemiddeling van de Servische president Milosevic resultaat hebben gehad. Overigens onderstreepten Vance en

Owen dat de genoemde druk geen garantie biedt dat Karadzic onder invloed van Milosevic ook daadwerkelijk met de plannen zal instemmen.

De VN-Veiligheidsraad buigt zich dezer dagen over een ontwerp-resolutie ter afdwining van het verbod op militaire vluchten boven Bosnië-Herzegovina. Aanleiding is een incident vorige week waarbij lichte vliegtuigen een bombardement uitvoerden op plaatsen in de omgeving van Srebrenica. Vermoedelijk was dit het werk van Bosnische Serviërs. De "Joegoslavische" regering heeft ontkend bij deze bombardementen betrokken te zijn geweest. Hoewel de betreffende vliegtuigjes zijn vertrokken in de richting van de Bosnisch-Servische grens, is er geen aanwijzing voor officiële "Joegoslavische" betrokkenheid bij het incident.

Tijdens recente bilaterale onderhandelingen met Vance en Owen heeft de leider van de Bosnische Kroaten, Boban, de Moslims ervan beschuldigd de regio in Herzegovina rond Mostar onder controle te willen brengen. Op grond daarvan zouden volgens Boban de Bosnische en Kroatische Kroaten de transit van wapens en mensen naar de Moslims hebben opgeschort. Bovendien dreigde Boban dat zijn eenheden zich volledig zouden terugtrekken van de fronten in noord-Bosnië, waardoor volgens hem de Serviërs binnen 24 uur aanzienlijke terreinwinst zouden kunnen boeken. De uitspraken van Boban zijn opmerkelijk omdat zij een erkenning inhouden dat via Kroatië militaire goederen worden geleverd aan de Bosnische Moslims, hetgeen erop duidt dat Kroatië meewerkt aan overtredingen van het internationale wapenembargo tegen Bosnië-Herzegovina. Ook onderstrepen zijn uitlatingen dat de tegenstellingen tussen Moslims en Kroaten in Bosnië-Herzegovina zich op korte termijn verder kunnen verheven. Dit houdt verband met de fundamentele verschillen in oorlogsdoelen tussen beide groeperingen. De Moslims blijven streven naar behoud van de eenheid en een centraal gezag in Bosnië-Herzegovina, terwijl de inzet van de Kroaten gericht is op de verwerving van een zo groot mogelijke autonomie voor de door hen beheerste gebieden.

Overigens zijn er aanwijzingen dat Iran er bij de Kroatische regering op zou hebben aangedrongen dat het bondgenootschap tussen de Bosnische Moslims en Kroaten behouden blijft. Anderzijds maakt de EG-waarnemersmissie de afgelopen dagen opnieuw melding van het opwerpen van barricades in Gornji Vakuf, dat vorige maand het centrum van de gevechten tussen Moslims en Kroaten was. Gezien de fundamentele tegenstellingen tussen beide etnische groeperingen is een hervatting van deze strijd niet uitgesloten, zeker in gebieden waar de Servische dreiging momenteel gering is.

Door persoonlijke bemiddeling van de bevelhebber van UNPROFOR in Bosnië-Herzegovina, Morillon, heeft een konvooi met hulpgoederen het afgelopen weekeinde Srebrenica in oost-Bosnië bereikt. Ook heeft Morillon bemiddeld in de afvoer van zieken en gewonden uit Srebrenica. De Bosnisch-Servische leiding heeft hiermee ingestemd op voorwaarde dat Servische zieken worden geëvacueerd uit Tuzla, dat is gelegen in door Vance en Owen aan Moslims toebedacht gebied. Vandaag zal Morillon een onderhoud hebben met de Bosnisch-Servische militaire bevelhebber Mladic over een staakt-het-vuren in oost-Bosnië. Deze meldingen geven aan dat UNPROFOR als uitvloeisel van zijn humanitaire taakstelling geleidelijk meer betrokken raakt bij de politieke verwickelingen in Bosnië-Herzegovina. Daaruit kunnen nieuwe wrijvingen ontstaan tussen de VN-vredesmacht en (een van) de strijdende partijen, wanneer deze van mening zijn dat UNPROFOR in strijd handelt met hun belangen.

Overigens is de Servische eis dat Serviërs moeten worden geëvacueerd uit Tuzla opmerkelijk, omdat in genoemde plaats tot op heden geen sprake was van groot-schalige etnische frictie. De opstelling van de Bosnische Serviërs onderstreept dat zij er onverminderd van uit gaan dat Bosnië-Herzegovina feitelijk uiteen zal vallen.

Servië/Montenegro

Volgens een recente NAVO-studie kende Servië vorig jaar een inflatie van 400.000% op jaarbasis. Het werkelijke aantal werklozen zou bijna drie keer zo hoog zijn als het officiële aantal van 750.000. Gegeven het feit dat met het gemiddelde netto-loon slechts 40% van de basisbehoeften kan worden gedekt, wordt in de genoemde studie enige arbeidsonrust onvermijdelijk geacht. Vele Serviërs bezitten echter deviezenreserves, doen zwart werk of voorzien in een deel van hun voedselbehoefte door (familie)banden met het platteland. Hoewel de Servische economische structuur op langere termijn aanzienlijk wordt aangetast, zullen naar verwachting de sociaal-economische spanningen voorsnog beheersbaar blijven.

Opmerkelijk is dat de betreffende studie de economische problemen slechts voor een klein deel toeschrijft aan de VN-sancties tegen Servië. De oorlog, het economische wanbeleid van eerdere Servische regeringen en het uiteenvallen van het voormalige Joegoslavië (en de daaruit resulterende verbreking van de gebruikelijke handelscontacten) zijn in sterkere mate voor de economische crisis verantwoordelijk. Dit wordt geïllustreerd door het feit dat de daling van de industriële produktie in 1992 in Servië (-27%) vrijwel gelijk is aan die van Kroatië, Bosnië en Macedonië. Slovenië vormt op dit beeld een uitzondering, maar ook in die republiek werd het afgelopen jaar een afname in de industriële produktie met 12% gerapporteerd. Evenals in eerdere NAVO-rapportages en nationale berichtgeving, wordt ook in deze studie de conclusie gehandhaafd dat de sancties op korte termijn geen ingrijpende bijstelling van het Servische beleid zullen afdwingen.

Macedonië

Zoals eerder gemeld, is onlangs de Chef van de Generale Staf van Macedonië, Arsovski, onverwacht vervangen. Inmiddels is van de kant van het ministerie van Defensie medegedeeld dat Arsovski "in strijd met de Grondwet heeft geprobeerd meer macht en invloed te verwerven voor het leger". Dit kan wijzen op een voornemen tot een militaire staatsgreep in Macedonië, al zijn hiervoor geen nadere aanwijzingen. Zoals bekend gaat de republiek, onder meer door het uitblijven van internationale diplomatieke erkenning, gebukt onder een ernstige economische crisis die de bestaande etnische tegenstellingen verscherpt. Het feit dat de Macedonische regering er nog steeds niet in is geslaagd deze erkenning te verwerven, heeft tot grote interne politieke spanningen geleid. Tegen deze achtergrond is een militaire staatsgreep zeker niet uitgesloten.

Conclusie/voorzicht

Er blijft sprake van grote spanningen tussen Kroaten en Serviërs in Kroatië. De Kroatische regering blijft er bij UNPROFOR op aandringen dat de VN-vredesmacht een meer prominente rol gaat spelen bij het uitvoeren van de bepalingen van het VN-vredesplan, met name bij het voorziene herstel van het Kroatische gezag over de "Servische" gebieden. Aangezien een bijstelling van het beleid van UNPROFOR onwaarschijnlijk is, moet er rekening mee worden gehouden dat de Kroatische regering een verlenging van het UNPROFOR-mandaat na 31 maart a.s. zal afwijzen en vervolgens zal proberen zelf gewapenderhand haar controle over de UNPA's te herstellen.

In New York blijft een impasse bestaan in het beraad over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina. Slechts de Bosnische Kroaten onderschrijven het vredesplan volledig. Waarschijnlijk zullen de Moslims uiteindelijk ook met het plan akkoord gaan omdat zij dit beschouwen als een middel om een verdergaande buitenlandse militaire betrokkenheid bij het conflict te bewerkstelligen. Dit zal echter niet betekenen dat zij in dat geval ook volledig zouden medewerken aan de uitvoering van het vredesplan, dat op belangrijke punten haaks staat op hun politieke doelstellingen. Hetzelfde geldt voor de Bosnische Serviërs, die funda-

mentele bezwaren blijven houden tegen de inhoud van het plan, maar eventueel -om een internationaal isolement te voorkomen- formeel akkoord zullen gaan met het vredesplan.

In Servië is onverminderd sprake van een economische crisis. Deze is echter slechts gedeeltelijk toe te schrijven aan de VN-sancties. Hoewel enige sociale onrust op korte termijn waarschijnlijk is, is er geen reden om aan te nemen dat de sancties op korte termijn een ingrijpende bijstelling van het Servische beleid zullen afdwingen.